

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง The Way of Promotion of the Peaceful Community According to Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Doichang Coffee Farmers

ชนาภา ศรีวิสรณ์¹, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์
Chanapa Siwisorn^{1*}, Phramaha Duangden Thitaño and
Kanthong Wattanapradith

สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Peace Studies Program, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
79 M.1, Lamsai, Wang-noi, Phra Nakorn Si Ayutthaya 13170, Thailand

¹Corresponding Author. E-mail: Chanapa6355@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแฟดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือชาวไร่กาแฟดอยช้าง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประเพณีและการดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้มีอาชีพทำไร่กาแฟ ซึ่งเดิมทีชุมชนฯ ปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก ต่อมาในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงนำต้นกาแฟไปมอบให้แก่คนในหมู่บ้านได้นำไปปลูก จึงทำให้กาแฟกลายเป็นผลิตภัณฑ์หลักและดอยช้างเป็นชุมชนที่ชำนาญการเพาะปลูกกาแฟคุณภาพดี 2) ชุมชนมีการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพและความยุติธรรม พึ่งตนเองได้ ให้โอกาสเท่าเทียม มีสวัสดิการบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกัน 3) พุทธสันติวิธีการสร้างชุมชนสันติสุขของดอยช้าง มิติการให้ด้วยการรวมกลุ่มกันสร้างกาแฟดอยช้างให้มีคุณภาพ แบ่งปันความรู้ ให้โอกาสและกำลังใจ ให้ความยุติธรรมและเสมอภาคมิติการสื่อสารมีการพูดคุยกันแบบตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้ง มิติการบำเพ็ญประโยชน์ ทุกคนมุ่งสร้างทำเพื่อส่วนร่วม ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอยทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และมิติทำให้การวางตนที่ทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือหรือผู้มาเยือนมีความประทับใจเชื่อใจกันด้วยความอบอุ่นเอื้อเฟื้อ ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างได้กลายเป็นที่รู้จักเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; ชุมชนสันติสุข; พุทธสันติวิธี และชาวไร่กาแฟดอยช้าง

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the context of the community of Doi Chang coffee farmers, 2) to study the concept of enhancing of peaceful community according to Buddhist peaceful means, and 3) to present the guidance of enhancing a peaceful community of Doi Chang coffee farmers by Buddhist peaceful means. It is a qualitative field research. The population and sample is the Doi Chang coffee farmers.

As the result, firstly, the community of Doi-chang coffee farmers has a long history where traditions and ways of lives merge with nature. The majority of territory surrounds with forest. Coffee farming is their occupation. In the past, the major occupation of this community was opium-poppy farming. Later, the King Rama the 9th gave villagers coffee seeds for growing instead of opium-poppy. Thus, coffee bean has become the main product of Doi-chang community. Doi-chang villagers become the expert in growing good quality of coffee bean. Secondly, the community has administration for economic self-dependency, harmoniously unique with freedom, justice, self-dependency, and equality of chance, including the welfare on the foundation of trust and helping one another. Finally, Doi-chang community shares some aspects of Buddhist peaceful means: Giving by gathering for making Doi Chang coffee good quality, sharing knowledge, giving chance, will power, justice, equality, honesty, and performing truth. Doi-chang villagers conduct mutual benefits of the brotherhood-uphill. Everyone is the owner by assisting and consulting to one another. They have meetings to facilitate ones who need help. For example, they have warm and impressive welcome to visitors. Therefore, the community of Doi Chang coffee farmers becomes the well-known, strong and prosperous community up to the present.

Keywords: Enhancing; Peaceful Community; Buddhist Peaceful Means; and Doi Chang Coffee Farmers

บทนำ

การพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับ ขั้นตอนเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือการมีกิน พอใช้ ของประชาชนโดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด รั้งมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นในลำดับต่อไป (Kasetsart University, 1955-1992) จากพระราชดำริได้ก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ได้รับโอกาสน้อยเช่นผู้ที่อยู่ในทุรกันดาร กลุ่มชาวเขา เป็นต้นบนดอยช้างในอดีตได้ประสบปัญหาเรื่องการทำการเกษตรที่เป็นลักษณะการปลูกฝิ่น มีการทำไร่เลื่อนลอย ส่งผลให้เกิดการแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีทั้งยังเป็นการทำลายความสมบูรณ์ของผืนป่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงทราบถึงปัญหาเหล่านี้ได้ จึงได้พระราชทานเมล็ดกาแฟอาราบิก้า เพื่อให้ชาวบ้านดอยช้างได้มีอาชีพทำกินแทนการปลูกพืชเสพติด การแก้ไขปัญหาด้านการปลูกฝิ่น และการทำไร่เลื่อนลอยของชุมชนถูกจัดการด้วยการส่งเสริมให้เปลี่ยนอาชีพใหม่ ด้วยการปลูกกาแฟ ทำให้ปัญหาของการปลูกฝิ่นและเกิดการสร้างรายได้ของชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืน แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นจุดเริ่มต้น ดังจะเห็นได้จากโครงการในพระราชดำริที่ส่งเสริมให้ชาวเขาทำไร่กาแฟทดแทนไร่ฝิ่นเริ่มต้นกันตั้งแต่ปี 2516 กรมวิชาการเกษตรได้นำสายพันธุ์กาแฟที่ดีมาให้อำเภอพัฒนา พร้อมทั้งศูนย์ค้นคว้าทดลองเพื่อแนะนำสร้างกระบวนการปลูกกาแฟ การผลิต การแปรรูปให้แก่ชาวดอยช้าง พร้อมทั้งส่งเสริมบรรยากาศแวดล้อมธรรมชาติให้งดงาม รักษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและแตกต่าง (Choco-Pie company, 2014)

การบริหารจัดการของคนในชุมชนที่ได้ถูกชักชวนมาช่วยกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากภายหลังชาวดอยช้างได้รวมตัวกันเพื่อสร้างกาแฟดอยช้างให้เป็นที่ยอมรับและเป็นกาแฟอันดับ 1 ของโลก ชาวไร่กาแฟดอยช้างได้ทำงานโดยอาศัยแรงกายและจิตอาสาจากชาวบ้านเป็นสำคัญ เน้นสร้างคนเพื่อพัฒนาธุรกิจและชุมชนให้เข้มแข็งจนกระทั่งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาในหลายด้าน อาทิ การสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์ผืนป่า การนำมาซึ่งรายได้ของชุมชนรวมถึงเป็นการยกระดับให้เกษตรกรบนดอยช้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างพยายามหาแนวทางที่จะรักษาเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตของชุมชนไว้ให้ยั่งยืนต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างได้เริ่มกลับมาสู่วิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่ในอดีต มีความรักผูกพันกันมากขึ้น

การรวมตัวกันเพื่อการเรียนในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนหรือการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อถอดบทเรียนวิธีการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้างท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชาวไร่กาแฟดอยช้างมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาภายใต้กรอบหลักสังคหวัตถุ 4 ว่ามีกิจกรรมรูปแบบแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างไรที่ทำให้ชุมชนเกิดความสุขและมีความยั่งยืน เพราะชุมชนมีความช่วยเหลือ

เกื้อกูลและร่วมแรงร่วมใจในการทำอาชีพชาวไร่กาแพจนเป็นที่รู้จักทั้งในด้านผลิตภัณฑ์กาแพและเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ 2. ปิยวาจา พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวานในการให้บริการประชาชน ชี้แจงข้อความ หรือข้อกฎหมายด้วยวาจาที่อ่อนโยน 3. อัตถจริยา การทำในสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น 4. สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันไม่ถือชนชั้นวรรณะ (Thai Tipitaka 21/32/37)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังผลการวิจัยที่จะได้เห็นการนำแนวคิดตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในฐานะพุทธสันติวิธีว่าสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชุมชนหรือไม่ โดยอาศัยความเป็นชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นเครื่องสะท้อนบอกแนวทางปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ว่าการเป็นชุมชนสันติสุขได้นั้นต้องมีรูปแบบแนวทางปฏิบัติอย่างไร มีกระบวนการขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างไร อะไรคือเงื่อนไขและปัจจัยที่จะส่งผลนำไปสู่ความเป็นชุมชนสันติสุข ทั้งนี้ด้วยคาดหวังว่าผลงานวิจัยที่เกิดจากการค้นพบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างตามหลักพุทธสันติและจะเป็นแบบแนวทางปฏิบัติต่อสังคมอื่นๆ สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแพดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและความเชื่อของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้าง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับชุมชนสันติสุขตามหลักวิชาการตะวันออกและตะวันตก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ แบ่งประเภททั้งหลักการ วิธีการหรือแนวทางของการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข ตามหลักหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคำถามที่ใช้ได้ผ่านกระบวนการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎี และให้อาจารย์ที่ปรึกษาดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

จำนวน 10 ท่าน โดยมีคุณสมบัติเป็นชาวไร่กาแปดอยช้าง เป็นบุคคลในชุมชน เป็นนักวิชาการด้านธุรกิจกาแฟ หรือเป็นนักธุรกิจที่ค้าขายกับชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ทั้งเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์วิเคราะห์ จนได้เป็นรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลในเชิงวิชาการ โดยใช้การเรียบเรียงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำเป็นแผนผังโมเดลเพื่อเผยแพร่ทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพบริบทของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง

จากสภาพวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง ที่ตั้งสูง 1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเล เป็นสถานที่ชมทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศเย็นสบายตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ย 18 องศาเซลเซียส (Armarn Pakdeethamchivilaishap, 2016) จึงทำให้เป็นที่มาของชื่อ ดอยช้างปัจจุบันชาวไร่กาแปดอยช้างต่างเป็นที่รู้จักในฐานะผู้ผลิตกาแฟเพื่อส่งออกไปจำหน่ายทั่วโลก และชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างยังเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทั้งนี้ชุมชนได้รับการพัฒนาจากโครงการหลวงทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านสภาพวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างจากคำสัมภาษณ์และเอกสารหลักการที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้าง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านทรัพยากรและรากฐานภูมิปัญญาที่สะสมกันมา มีความวิริยะอุตสาหะและระเบียบวินัยในการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เห็นสิ่งอื่นใดคือเอกภาพชุมชน มีเอกลักษณ์ที่เข้มแข็งมีอิสรภาพสูง แสดงให้เห็นว่าเป็นสังคมที่มีความรักความสามัคคีกันมาก ทั้งนี้เพราะได้รับการสนับสนุนจากโครงการในพระราชดำรินรัชกาลที่ 9 แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแปดอยช้างที่เกิดความยั่งยืนในปัจจุบันพบว่า ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างได้มีกิจกรรมที่พบปะกันเพื่อปรึกษาหารือและช่วยกันหาทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเกิดการปรับตัวและพัฒนาตัวเองตั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากประสบการณ์ของแต่ละผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้ ส่งเสริมการศึกษา ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาลูกหลานให้มีการศึกษาไปพร้อมๆ กับการพัฒนากาแฟดอยช้าง ต้องการทำการกาแฟดีๆ ออกมาขายให้คนรู้ว่าเมืองไทยสามารถปลูกกาแฟที่ดีได้ (Panachai, 27/12/17) สามัคคี เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อต่อรองราคาผลผลิตและสร้างกลุ่มมิให้นำผลผลิตจากที่อื่นเข้ามาที่ดอยช้าง (Tanakorn, 27/12/17) ต้องมีการปรับแนวคิดทัศนคติใหม่เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้างต้องช่วยเหลือกันและกัน ในการให้ความรู้เพื่อการรับมือกับภัยธรรมชาติ (Banpot, 29/12/17)

ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาหนี้ได้มีการปรึกษาหารือและหาแนวทางป้องกันแก้ไข ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์คนในพื้นที่ ดังนี้ เนื่องจากการทำงานของชุมชนเป็นการทำงานหนักทำให้บางครั้งการทำงานมีปัญหาขัดแย้งภายในต้องมีการปรับปรุงระบบการจัดการให้กับวิถิชุมชน (P1, 27/12/17) ชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อคนอำนาจการซื้อขายจากกลุ่มนายทุนจากที่อื่นที่เข้ามาทำให้รู้สึกไม่ดี (P2, 27/12/17) ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องได้รับความรู้ใหม่เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาให้กับนายทุนนิยม (P3, 28/12/17) ชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟ ต้องฝึกการใช้ภาษากลางที่ไม่ใช่ภาษาพื้นบ้านในการติดต่อกับผู้มาเยือน (P4, 29/12/17) ต้องอดทนขยันหมั่นเพียร ชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้างต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น ต้องเรียนรู้จากผู้มาเยือน สภาพอากาศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เกิดขึ้นบนดอยช้าง (P5, 29/12/17) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปได้ว่า สภาพปัญหาการดำเนินธุรกิจของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง โดยภาพรวม ดังนี้

หมู่บ้านดอยช้างเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคแทบครบถ้วน มีทั้งไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สัญญาณโทรศัพท์ ส่วนเรื่องน้ำนั้น มีแหล่งน้ำที่มาจากใต้ดิน ส่วนวัดมีระยะห่างไกลจากหมู่บ้าน และมีเพียงแห่งเดียว ในขณะที่โบสถ์ภายในหมู่บ้านมีอยู่เป็นจำนวนพอสมควรแม้จะยังขาดความสมบูรณ์ทางกายภาพของโบสถ์ สถานีอนามัยก็มีอยู่แห่งเดียวภายใต้การบริหารของตำบลซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านค่อนข้างไกลมาก พื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมของชุมชนนั้นยังขาดแคลน มีไม่เพียงพอและด้อยคุณภาพต่อกิจกรรมทางอาชีพ และกิจกรรมทางสังคม รวมถึงกิจกรรมทางการออกกำลังกายสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย เอกลักษณะของชุมชนดอยช้างนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ อยู่ 3 เผ่าพันธุ์ คือ ชนเผ่าลีซู ชนเผ่าจีนยูนนาน และชนเผ่าอาข่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันเป็นสังคมการเกษตร โดยการปลูกกาแฟเป็นอาชีพหลัก วิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น จึงมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่สอดคล้องต่อการปลูกกาแฟ รูปแบบลักษณะสถาปัตยกรรมนั้น ปัจจุบันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันของแต่ละชนเผ่า โดยสถาปัตยกรรมในพื้นที่นั้นจะมีการใช้วัสดุ 3 อย่างคือ ไม้ คอนกรีต และการใช้ทั้งไม้และคอนกรีตผสมกัน วัฒนธรรมอื่นๆ ที่นอกจากการเกษตรนั้นจะแยกเป็นของแต่ละชนเผ่า แต่ปัจจุบันนั้น วัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ค่อยมีผลต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันมาก จะมีก็เป็นลักษณะวันสำคัญ เนื่องจากวิถีชีวิตส่วนใหญ่นั้น ขึ้นอยู่กับการปลูกกาแฟ ความเชื่อในปัจจุบันจะมีการนับถือบรรพบุรุษ และนับถือศาสนาพุทธหรือคริสต์ ควบคู่กันไปด้วย สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนั้นอยู่กลางหุบเขาโดยมีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน สภาพหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน

แนวคิดการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี

แนวคิดชุมชนสันติสุขเป็นแนวคิดของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยรวม ได้แก่ มิติความปลอดภัยจากภาวะคุกคาม (Freedom from Fear) การมีเสรีภาพหรือปลอดจากความขาดแคลน (Freedom from Want) การได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน (Equal opportunities) ที่กล่าวโดยรวม คือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงทางอาหาร ด้านความมั่นคงทางสุขภาพ อีกนัยยะหนึ่งชุมชน

สันติสุขเป็นสังคมที่สื่อถึงการสงบระงับของกิเลส การไม่ทะเลาะ แกร่งแย่ง วิวาท มุ่งร้าย ภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง บรรยากาศแห่งความเมตตา มิตรภาพ ปราศจากความมีอันตราย เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว ความเสรีภาพ และความยุติธรรมของบุคคล (Phra Medhidhammaporn Prayoon Mererk, 1994) **กล่าวโดยสรุป** ชุมชนสันติสุข หมายถึง ชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุข เป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรม ดำรงชีวิตเป็นสุข มีสมานฉันท์ต่อกัน เป็นภาวะที่มีความสงบ มีความสุข ไร้ความขัดแย้ง เป็นชุมชนที่คนรวมกันอยู่เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีการรวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน มีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสมานสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ฐานะ มีความสามารถในการพึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์ประกอบและเกณฑ์ชีวิตที่สะท้อนชุมชนสันติสุข ได้แก่ มีการรักษาสิทธิของปัญญาคำความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ได้สอดคล้อง เป็นปึกแผ่น สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยธรรม มีสัมมาอาชีพ มีกิจการที่มั่นคง ขยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น **กล่าวโดยรวมคือ** อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรือง ไม่ผลาญพลา มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสละแจกจ่าย ละเอียดลออ ประหยัด ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อบอุ่นและเป็นเอกภาพ พร้อมเพรียงกันทำงาน เป็นชุมชนที่แข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกย เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างมีความสุข (K Pong Ngam, 2010)

กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธีเพื่อเสริมสร้างชุมชนสันติสุข: พระพุทธศาสนาคือสันติภาพภายในของตัวมนุษย์ ให้เรารักกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน มุ่งเน้นให้อยู่รวมกันอย่างสันติสุข หลักพุทธธรรมที่สะท้อนหลักการพื้นฐานต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุข คือ สังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นหลักการเพื่อการสงเคราะห์ สร้างมนุษยสัมพันธ์ การครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก เป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคหวัตถุมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา 2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ นำฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม 4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์

สุขร่วมกัน (Phra Bhramakunabhorn (P.A. Payutto), 1997) กล่าวโดยรวม ชุมชนสันติสุขคือชุมชนที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน แก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน ชุมชนมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่นภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน สมาชิกชุมชนทุก ๆ คน มีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชาวไร่กาแฟดอยช้างตามหลักพุทธสันติวิธี

แนวทางพื้นฐานหลักพุทธสันติวิธี คือ รูปแบบ กระบวนการ ขั้นตอนในการปฏิบัติของคนในชุมชนในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมในหมู่คณะเกิดความสงบสุข (ThaiTipitaka, 21/32/50) ประกอบด้วย การให้แบ่งปัน เอื้อเพื่อเสียสละ การพูดจาน่ารัก สุภาพอ่อนหวาน การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีน้ำใจช่วยเหลือและการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่เอาเปรียบและแก้ปัญหาาร่วมกัน จากการศึกษารับทราบชาวไร่กาแฟดอยช้าง ผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีวิธีที่น่าสนใจซึ่งได้สะท้อนให้เห็นแนวทางปฏิบัติของชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธีที่ตรงกับ “สังคหวัตถุ 4” ดังนี้

1) แนวทางการเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (ทาน)

การให้หรือการแบ่งปัน คือ การเสียสละมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง ชาวไร่กาแฟดอยช้างยึดมั่นในหลักการของการให้เสียสละซึ่งถือว่าเป็นการทำความดีอย่างหนึ่งในการทำงานทุกอย่าง ชาวไร่กาแฟดอยช้างพยายามเสนอสิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้บริโภคร มีการแนะนำให้ความรู้ของแต่ละคนและนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกัน มองเพื่อนบ้านเปรียบเหมือนญาติพี่น้อง พร้อมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา จัดได้ว่า การให้เป็นหัวใจที่ส่งผลอย่างมาก เนื่องจากการแบ่งปันมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตชาวไร่กาแฟดอยช้าง ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี เมื่อเราให้ เขาได้รับเขาก็จะเป็นผู้ให้ต่อไป ทุกคนในชุมชนจะเกิดความสามัคคีด้วยพลังแห่งการแบ่งปัน ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นโอกาสให้คนในชุมชนเกษตรกรสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเมื่อทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนก็มีความเข้มแข็งตามมา แนวทางการปฏิบัติสำหรับการแบ่งปันหรือการให้ของชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง พอสรุปได้ คือ (1) **การให้ความรักความสามัคคี** แนวทางคือ ทุกคนต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ทำดีเพื่อลูกหลานก็ได้ ถ้าทำไม่ดีลูกหลานก็ตายด้วยทุกอย่างบนดอยช้าง คนดอยช้างทุกคนเป็นเจ้าของไม่ไช่ของคนใดคนหนึ่ง (Panachai, 27/12/17) (2) **ให้การศึกษา** แนวทางคือ ให้ความรู้ การศึกษาเรื่องกาแฟและวิธีการเก็บกาแฟที่ดี เป้าหมายจริง ๆ คือ ต้องการให้ญาติพี่น้องอยู่ดีกินดี ทุกคนมีความสุข (Bhumijit, 27/12/17) มีความรู้ความสามารถ ก็สามารถแบ่งปันกันได้ด้วยความรู้สึที่ดีต่อกัน ร่วมสนับสนุนคุณภาพชีวิตชาวไร่โดยการให้ความช่วยเหลือด้านความรู้และวิทยาการใหม่ๆ (3) **ให้โอกาส** แนวทางคือ การให้ทุกคนได้มีส่วนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นที่เรียน

มาทำให้ชาวบ้านรับรู้ด้วยกัน และรับความคิดเห็นส่งผ่านสู่ชุมชนต่อไป (Pongsekom, 28/12/17) (4) **ให้กำลังใจ** แนวทางคือ ให้ความช่วยเหลือในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ให้กำลังใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรม การให้ความช่วยเหลือไม่หวังสิ่งตอบแทน วันหนึ่งผู้รับย่อมจะเห็นถึงความจริงใจของชุมชน (5) **ให้การสนับสนุน** แนวทางคือ บริษัทองค์กร หรือหน่วยงานช่วยกันเป็นกระบอกเสียงในการขายผลผลิตทางการเกษตร หากไม่มีหน่วยงานชาวบ้านไม่รู้จะไปขายผลผลิตที่ใดร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Bhumijit, 27/12/17) บริษัทรับซื้อกาแฟดอยช้างทำตัวเป็นเกษตรกรมากกว่าพ่อค้าคนกลาง (Pichit, 28/12/17) (6) **ให้ความยุติธรรมและความเสมอภาค** แนวทางคือ การให้ความเสมอภาคในการซื้อขายเมล็ดกาแฟกับชุมชน ดูแลความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนในการซื้อขายเมล็ดกาแฟให้มีราคาตามมาตรฐานเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐได้ช่วยเหลือเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชุมชนในการขายผลผลิตมากกว่าสิ่งใด (Akradej, 29/12/17)

2) แนวทางการใช้วาจาของชาวไร่กาแฟดอยช้าง (ปิยวาจา)

หลักการพูดคุยกะจาสื่อสารตามหลักปิยวาจา คือ การใช้วาจาให้เป็นที่ยรัก ชาบซึ่งใจ สุภาพไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคี เกิดไมตรีรักใคร่นับถือการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะ มีสติอยู่เสมอ เป็นวจีสัจริตคือ เว้นจากการพูดปด เว้นจากการพูดส่อเสียด ยุยงให้คนแตกร้างกัน เว้นจากพูดคำหยาบคาย เว้นจากการพูดจาเหลวไหลไร้สาระ (Buddhadhamma, 628-629) แนวทางการปฏิบัติสำหรับการพูดการเจรจาของชุมชนชาวไร่ดอยช้าง พอสรุปได้คือ **การหันหน้าเข้าหากัน** เพื่อพูดคุยกันตั้งพื้น้อง ทำตามข้อตกลงของชุมชน การพูดคุยที่ดีต่อกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟดอยช้างเพราะจะทำให้ชุมชนมีความสุข เป็นการสื่อสารที่เข้าใจกันมากที่สุดอันจะส่งผลให้ต่อยอดการพัฒนาได้ง่ายขึ้น (Tirapong, 27/12/17) **พูดคุยด้วยความจริงใจต่อกัน** การพูดจาที่ดีต่อกันเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแฟ เพราะการสื่อสารภาษาท้องถิ่นอาจจะเข้าใจยากแต่ทุกคนมีความจริงใจ พื้น้องชนเผ่าต้องหันหน้าเข้าหากัน หากมีปัญหากับผู้มาติดต่อจะได้ช่วยกันแก้ไข **ไพเราะสุภาพ** มีการสื่อสารที่เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในการสื่อสารกับคนอื่นคือคนในชุมชนหรือผู้มาติดต่อ ปกติชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแฟดอยช้างเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพกับมิตรทุกคนอยู่แล้ว **พูดกันแบบตรงไปตรงมา** ใช้สัจจะเป็นที่ตั้งในการติดต่อค้าขายกับผู้อื่นชาวไร่กาแฟดอยช้างจะให้ความรู้เกี่ยวกับผลผลิตในรูปแบบต่างๆ ใช้วาจาที่ถูกต้องเหมาะสม สุภาพ ทำให้ผู้ที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับชุมชนมีความรู้สึกปลอดภัยและเป็นกันเอง เกิดความเชื่อมั่นในการค้าขาย (Akradej, 29/12/17) ภายในชุมชนเองก็พูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง เต็มใจและให้ความเคารพนับถือ (Pongsekom, 28/12/17) **มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจ** ชุมชนมีการสื่อสารเพื่อเน้นการให้ความรู้ใหม่ๆ ทำให้กาแฟดอยช้างเติบโตยิ่งขึ้น ทั้งพื้นที่เพาะปลูกก็เพิ่มมากขึ้น กาแฟดอยช้างจึงค่อยๆ กระจายสู่กันตึ่มทั้งในและต่างประเทศ **พูดด้วยสัจจะความจริง โปร่งใสและเป็นธรรม** การเจรจาพูดคุยหรือการให้ข้อมูลสื่อสารเพื่อพัฒนาและกระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการค้าโดยชอบธรรมและโปร่งใส (Panachai, 27/12/17) **พูดขึ้น่าประโยชน์สุขแก่ชุมชน** ชุมชนเน้นการพูดคุยด้วยการให้ความรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้

ข้อมูลสนับสนุนคุณภาพชีวิตแบบเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ผู้ประกอบการชาวไร่ฯ เจรจากันอย่างมีประสิทธิภาพ (Tawin, 29/12/17) **ผู้วิจัยสรุปได้ว่า** ชุมชนชาวไร่กาแปดอยช้างได้เน้นหลัก ปิยวาจา คือ มีการพูดจาจากัดตึงน้ำใจ ใช้วาจาซาบซึ้งใจต่อกันและกัน สุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงมุ่งพูดแสดงประโยชน์สุขต่อชุมชน การใช้ปิยวาจาเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

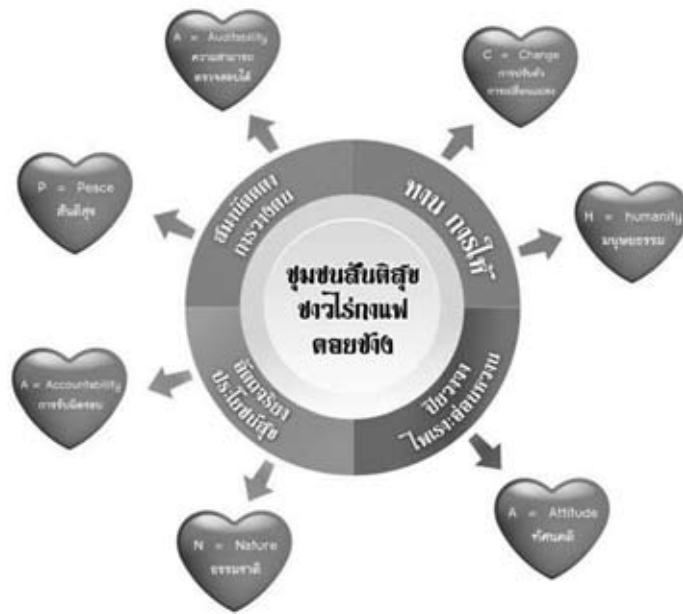
3) แนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแปดอยช้าง (อัตถจริยา)

อัตถจริยา คือ การประพฤติตนของแต่ละบุคคลควรให้เกิดประโยชน์ 3 ด้าน ได้แก่ อัตตัตถะ ประโยชน์ตน ปัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น และ อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือประโยชน์สุขร่วมกันของชุมชน สร้างสรรค์เกื้อหนุนทั้งตนและผู้อื่น (A Constitution for Living: 22-23, B.E. 2540) แนวทางการบำเพ็ญประโยชน์สุขของชาวไร่กาแปดอยช้าง พอสรุปได้คือเราทำ เรากิน เราใช้ ผลประโยชน์ทั้งหมดเป็นของพี่น้องบนดอย ทุกคนมีความเสมอภาคในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกันมุ่งสร้างทำเพื่อส่วนรวม โดยหลักใหญ่ชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว (Bhumijit, 27/12/17) ไม่ดูถูกกันเพราะเป็นเกษตรกรด้วยกัน ให้ความเสมอภาค เป็นการให้กำลังใจในการทำงานร่วมกัน (Tirapong, 27/12/17) ชาวไร่เป็นเพื่อนร่วมงานกัน มีปัญหาที่จะปรึกษากันและช่วยกันหาทางออกที่ดี (Pongsekorn, 28/12/17) ให้เพื่อการสงเคราะห์อนุเคราะห์แก่กันและกันหลักใหญ่ชาวบ้านจะช่วยเหลือกันและกัน การให้ความเสมอภาคต่อเกษตรกรเป็นสิ่งดี เพราะเกษตรกรส่งขายเมล็ดกาแฟให้กับสหกรณ์โดยตรง (Banpot, 29/12/17) การทำประโยชน์เพื่อความเสมอภาค สิ่งที่คุณคนอยากเห็นคือ กาแปดอยช้างเป็นองค์กรเดียวในโลกเกี่ยวกับการผลิตกาแฟที่เกษตรกรเป็นเจ้าของทั้งหมด (Bhumijit, 27/12/17) การทำประโยชน์เพื่อความรักความสามัคคี ในการทำงานร่วมกันต้องมีการเกื้อกูลกันให้ความช่วยเหลือชุมชนให้มีความรักสามัคคีกันมากขึ้น จะทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจตัวเองและเชื่อมั่นในชุมชน การไว้วางใจเป็นเรื่องใหญ่ สัจจะวาจาเป็นเรื่องสำคัญมาก ปัจจุบันชุมชนเกษตรกรชาวไร่กาแปดอยช้างบางกลุ่มร่วมมือกันตั้งสหกรณ์เป็นการทำงานแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ (Banpot, 29/12/17) การมุ่งทำงานเป็นทีม ปัจจุบันชุมชนกาแปดอยช้างได้รวมเป็นกลุ่มร่วมกัน เพื่อสร้างกาแปดอยช้างให้สังคมภายนอกได้รับทราบ มีการรับฟังทัศนะของชุมชนและแนะนำหาหนทางร่วมกัน (Tanakorn, 27/12/17) การแบ่งปันประโยชน์สุขร่วมกัน โครงการกาแปดอยช้างได้สร้างความสุขส่งต่อให้ชุมชนเกษตรกร ณ วันนี้ ชุมชนเกษตรกรดอยช้างอยู่ในชุมชนที่มีสหกรณ์เป็นของตัวเองจึงช่วยให้ชุมชนไม่มีปัญหาอะไร (Tawin, 29/12/17)

4) แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแปดอยช้าง (สมานัตตตา)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า1) แนวทางการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของชาวไร่กาแปดอยช้าง ได้ยึดตามหลักสมานัตตตาเพราะมีการตัวเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอร่วมกิจกรรมกันในชุมชน และได้ร่วมสุขร่วมทุกข์รับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะความเกษตรกร สอดคล้องกับภาวะสังคมเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม 2) วิถีชีวิตชุมชนหรือการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 และหลักวิชาการที่ว่าด้วยองค์ประกอบของชุมชนสันติสุข

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่ไถ่แกดอยช้างเพื่อจะชี้ให้เห็นคุณค่าความสำคัญ และรูปแบบแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างสันติสุข ภายใต้กรอบแนวคิดหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้ด้วยคาดหวังให้เป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่นๆ จากการค้นพบข้อมูลได้สะท้อนบริบทการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไร่ไถ่แกดอยช้าง สามารถนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพที่ 1

แผนภาพแสดงแนวทางปฏิบัติของชุมชนสันติสุขชาวไร่ไถ่แกดอยช้าง

แนวทางปฏิบัติของชุมชนสันติสุขชาวไร่ไถ่แกดอยช้าง เพื่อการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี ได้เกิดกระบวนการแนวคิดสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

C = Change หมายถึง ชาวไร่ไถ่แกดอยช้างมีการปรับตัวยอมเปลี่ยนแปลง เพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไข หรือความจำเป็นที่เกิดขึ้น การปรับตัวคือการพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชาวไร่ไถ่แกดอยช้างมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองภายใต้การวางแผน มีทิศทางที่แน่นอน ถ้าไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ก็จะไม่สามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนได้ ก็จะถูกคนอื่นบังคับให้ต้องเปลี่ยนแปลงซึ่งจะต้องสูญเสียโอกาสหรือไม่ทันต่อการแข่งขัน

H = humanity มนุษยธรรม หมายถึง ชาวไร่ไถ่แกดอยช้างดำรงอยู่ด้วยกันด้วยการให้ความสำคัญต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่แบ่งดูตาย ไม่เอาเปรียบ ไม่โกง ไม่กดขี่คุกคาม มีความร่วมมือ ไม่ชิงดีชิงเด่น ให้ความเมตตาอนุเคราะห์แก่กันและกัน

A = Attitude ทศนคติ หมายถึง ชาวไร่กาแพดอยช้างมีความยืดหยุ่นด้านมุมมอง ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชน ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา หรือการซึมซับรับรู้แนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

N = Nature ธรรมชาติ หมายถึง ชาวไร่กาแพดอยช้างให้ความสำคัญต่อป่าไม้ ภูเขา ลำธาร พื้นดิน น้ำ พืชพันธุ์ นอกจากนี่ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ที่มีต่อคนรอบข้างหรือสิ่งรอบข้าง การดูแลรักษา สืบทอดธรรมชาติให้คงอยู่ การปกป้องดูแล

A = Accountability การรับผิดชอบ หมายถึง ชาวไร่กาแพดอยช้างได้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ดี ก็ต้องรับผิดชอบ หรือมีส่วนได้รับผลผลิตหรือผลกระทบจากสิ่งนั้น ความรับผิดชอบยังหมายถึงการเอาใจใส่ดูแลรักษา ไม่ปล่อยปละละเลย

P = Peace สันติสุข หมายถึง ชาวไร่กาแพดอยช้างเน้นความสงบ ความสุข ไม่เบียดเบียน เน้นธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ ความยุติธรรม ความพร้อมเพียรพร้อมหน้าพร้อมตากัน

A = Audittability ความสามารถตรวจสอบได้ หมายถึง ชาวไร่กาแพดอยช้างเน้นการประกอบอาชีพร่วมกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน โปร่งใส สุจริต เชื่อใจ ศรัทธาเชื่อมั่น ความชัดเจนในข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

สรุป

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนชาวไร่กาแพดอยช้างเป็นชุมชนแห่งการปรับตัวการเปลี่ยนแปลงมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการปลูกฝิ่นพืชเสพติด มาเป็นพืชเศรษฐกิจคือกาแฟ ทั้งยังให้ความสำคัญต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่นิ่งดูดาย ไม่เอาเปรียบ มีความร่วมมือ ไม่ชิงดีชิงเด่น มุ่งพัฒนากาแฟให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เกิดความภาคภูมิใจ ทำให้คนท้องถิ่นไม่ย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น ปกป้องดูแลป่าไม้ มีการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นชุมชนให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์อ่อนนุเคราะห์แก่กันและกัน ชุมชนชาวไร่ดอยช้างเป็นชุมชนแห่งความโปร่งใส ซึ่งสามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง ทำตามข้อตกลงของชุมชน มีการพูดคุยกันด้วยจริงใจต่อกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ชุมชน องค์กร หน่วยงานที่ต้องการสร้างชุมชนของตนเองให้เกิดความมั่นคงหรือสามัคคีร่วมกัน สามารถนำหลักการพุทธวิธีและผลการวิจัยไปใช้ด้วยวิธีการ คือ ต้องยอมรับสภาพปัญหาและต้องการที่จะปรับตัวการเปลี่ยนแปลง ต้องกล้าที่จะทิ้งความคิดความเชื่อเก่าๆ สู้การเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติไปสู่แนวคิดที่ก้าวหน้ากว่า ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่เอาเปรียบ ไม่โกง ไม่กดขี่คุกคาม ไม่ชิงดีชิงเด่น มีความร่วมมือ มุ่งพัฒนาให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน ทำให้คนท้องถิ่นรักชุมชน มีอาชีพในชุมชน ไม่ย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น ต้องประชุมกันร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันกัน สงเคราะห์อ่อนนุเคราะห์แก่กันและกัน มีความโปร่งใส พูดคุยกันได้ทุกเรื่อง ทำตามข้อตกลงของชุมชน บนพื้นฐานของความเสียสละ สื่อสารกันด้วยความเข้าใจกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีท่าทีความเป็นมิตรให้เกียรติต่อกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทํารวจในครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนโดยข้างภายใต้กรอบแนวคิดบ้านวัดโรงเรียน
- 2) ศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์เพื่อการอยู่ร่วมกันด้านพหุวัฒนธรรมของชุมชนโดยข้างตามหลักพุทธสันติวิธี
- 3) ศึกษาแนวทางการรักษาสีงแวดล้อมของชุมชนโดยข้างตามหลักสัปปายะ

References

- Chimvilaishap A.P. (2016). *Sustainable Community Development: A Case Study of Doichang Community*. Rangsit University. RSU National Research Conference.
- Bhusangwong T. (2017). Suan-Doichang-House Owner. *Interview*. December, 27.
- Choco-Pie company. (2014). *Compulsive Course of Community: Doi Chang, Subdistrict Vary, District Maesaraui, Chiang Rai Province*. Faculty of Architecture Rangsit University.
- Jaesauku T. (2017). Member of Doichang Cooperative. *Interview*. December, 29.
- Kasetsart University. (1955-1992). *Process of royal guidance and speech*. Aug 8, 2017. From <http://www.sa.ku.ac.th/king-spku/>

- Pong Ngam K. (2010). *Self-management of the community and local*. Bangkok: Borpit Printing.
- Kanta, K. (1993). *Participation of Village Committee in Developing Countryside: A Case Study of Waengyai District, Khonkaen Province*. A Thesis's Degree of Master of Arts, Social Development. NIDA University.
- Kirikamsuk B. (2017). Member Group of Doichang Cooperative. *Interview*. December, 29.
- Kirikamsuk P.. (2017). Doichang Coffee Farmer. *Interview*. December, 28.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka: Thai Version*. Bangkok: MCU Press.
- Pisailerd P. (2017). Managing Director. Original Doichang Coffee Co. *Interview*. December, 27.
- Phra Bhramakunabhorn (P.A. Payutto). (1997). *A Constitution for Living: Thai Version*. (82th ed.). Bangkok: Pimsuay.
- Phra Medhidhammaporn (Prayoon Mererk). (1994). *Buddhist Morality*. Bangkok: MCU Press.
- Pisailers P. (2017). Doichang Coffee Farmer. *Interview*. December, 28.
- Piewcheku A.. (2017). Member of Doichang Cooperative. *Interview*. December, 29.
- Winilwongphana, B. (2017). Suan-Doichang House Owner and Doichang Coffee Farmer. *Interview*. December, 27.
- Wimolsawankul T.. (2017). Doichang Coffee Farmer. *Interview*. December, 27.